

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ
ΤΕΧΝΙΚΑΙ

ΣΠΟΥΔΑΙ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ ΕΤΟΣ
1963—1964

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1964

ΙΔ'
ΤΟΜΟΣ

ΑΡΙΘ.
ΤΕΥΧΟΥΣ **3**

ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝ 1950-1960

Υπό κ. ΑΝΔΡΕΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Τακτ. Καθηγητοῦ τοῦ ἐν Μπέρκλεϋ Πανεπιστημίου Καλιφορνίας

I. Εἰσαγωγή

Ἀπὸ τοῦ 1945 ὁ Β' παγκόσμιος πόλεμος εἶχε λήξει διὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἑλλάς ὅμως ἐξηκολούθει νὰ ὑφίσταται τὰς καταστροφὰς τοῦ πολέμου μετὰ τὴν ἔκρηξιν, τὸ 1946, τοῦ συμμαχοπολέμου, ὁ ὁποῖος διήρκεσε μέχρι τέλους τοῦ 1949. Ἡ μέχρι τοῦ 1950 πραγματοποιηθεῖσα οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς στρατιωτικῆς προσταθείας τῆς χώρας. Ἡ σημαντικὴ ἀμερικανικὴ βοήθεια ἐχειράσθη νὰ διοχετευθῆ κυρίως πρὸς ἄμεσον ἀνακούφισιν τοῦ πληθυσμοῦ, παρὰ εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. Χαρακτηριστικὸν τῆς καταστάσεως εἶναι ὅτι τὸ 1949, περίπου 700.000 ἄτομα, ἢ σχεδὸν 10 % τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀνέμενον νὰ ἐπαναπατριθοῦν εἰς τὰ καταστραφέντα χωρία των. Τὸ ἔργον τοῦτο συνεπληρώθη μόλις τὸ 1951. Συνεπεία τοῦ συμμαχοπολέμου τὸ 1/3 τοῦ πληθυσμοῦ ἐξηρτᾶτο, ὀλικῶς ἢ μερικῶς, ἐκ τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως.

Λόγω τῆς ἐξαρθρώσεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἡ Ἑλλάς ἀντιμετώπιζεν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθούσης δεκαετίας ἀνεπαρκῆ ἐγχώριον παραγωγὴν βασικῶν εἰδῶν διατροφῆς, χαώδη κατάστασιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν, παράλυσιν τοῦ νομισματικοῦ καὶ πιστωτικοῦ μηχανισμοῦ καὶ ἐσωτερικὸν ἐπίπεδον τιμῶν κατὰ πολὺ ὑψηλότερον τοῦ διεθνοῦς. Αἱ πληθωρικαὶ πιέσεις ἀντενακλῶντο εἰς τὸ σοβαρὸν ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, τὸ ὁποῖον συνεκρατεῖτο μόνον δι' αὐστηροτάτων περιορισμῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος.

Τὰ πιεστικὰ καὶ ἄμεσα πρόβλήματα διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἦσαν ἡ ἐξάρθρωσις τῆς οἰκονομίας καὶ ὁ πληθωρισμός. Βασικώτερον, ὅμως, ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία ἔπασχεν ἐκ διαρθρωτικῶν ἀδυναμιῶν, αἱ ὁποῖαι ὑφίσταντο ἡδη

καὶ κατὰ τὴν προπολεμικὴν περίοδον. Ἐνδείξεις τῶν ἀδυναμιῶν αὐτῶν εἶναι ὅτι τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἐν ἑκ τῶν χαμηλοτέρων ἐν Εὐρώπῃ. Τὸ χαμηλὸν τοῦτο βιοτικὸν ἐπίπεδον εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ἀνεπαρκῆ ἐγχώριον ἀποταμίευσιν καὶ σοβαρὰς ἐλλείψεις τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ δημοσίου τομέως, ἰδιαιτέρως δὲ τῆς παιδείας. Ἡ προπολεμικὴ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία ἐχαρακτηρίζετο ὑπὸ ὑψηλῆς ροπῆς πρὸς εἰσαγωγὰς, πρωτίστως βασικῶν εἰδῶν διατροφῆς, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύναντο νὰ παραχθοῦν ἐγχωρίως ὑπὸ συμφέροντας ὄρους. Αἱ ἐξαγωγαὶ ἀπετελοῦντο κατὰ μέγαλον ποσοστὸν ἐκ πέντε προϊόντων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἰδιαιτέρως εὐπαθῆ εἰς τὰς διεθνεῖς διακυμάνσεις τῶν τιμῶν. Ἐπὶ πλέον, οἱ μόνοι ἄξιοι λόγου ἄδηλοι πόροι ἦσαν τὰ μεταναστευτικὰ καὶ τὰ ναυτιλιακὰ ἐμβάσματα. Ἡ ἐγχώριος βιομηχανία ἐλειτούργει ὑπὸ τὸ καθεστῶς ὑψηλῆς δασμολογικῆς προστασίας, καὶ παρέμενε στάσιμος. Ἡ Γερμανία ἦτο ἡ κυριωτέρα ἀγορὰ τοποθετήσεως διὰ τὰ ἑλληνικὰ προϊόντα χάρις εἰς τὸ σύστημα διμερῶν ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν. Ἡ ἀπώλεια τῆς ἀγορᾶς ταύτης ἐπεδεινώσε σοβαρῶς τὸ μεταπολεμικὸν πρόβλημα τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν.

Ὡς καὶ προπολεμικῶς οὕτω καὶ μεταπολεμικῶς, ἡ διαρθρωτικὴ ἀναμόρφωσις τῆς Ἑθνικῆς Οἰκονομίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς Ἑλλάδος. Μόνον διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας δύναται νὰ μετριασθῇ ἡ ἀνεργία καὶ νὰ αὐξηθοῦν εἰς ἱκανοποιητικὰ ἐπίπεδα τὰ εἰσοδήματα καὶ αἱ ἐξαγωγαί. Τὸ τετραετὲς πρόγραμμα*, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη τὸ 1950 περιλαμβάνει τοὺς ἐξῆς βασικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς :

- α) Τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ δημοσιονομικοῦ, νομισματικοῦ καὶ πιστωτικοῦ συστήματος τῆς χώρας.
- β) Τὴν πλήρη ἀξιοποίησιν τῶν φυσικῶν πόρων.
- γ) Τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἀνωτάτου δυνατοῦ ἐπιπέδου ἀπασχολήσεως διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας.
- δ) Τὴν διατήρησιν, καὶ εἰ δυνατόν αὐξησιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ εἰς ἀνεκτὰ ἐπίπεδα.
- ε) Τὴν ἐξισορρόπησιν τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν.

Σήμερον, 12 περίπου ἔτη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ προγράμματος τούτου, ἐπετεύχθησαν, ἐν πολλοῖς, οἱ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ α) καὶ ε). Ἀντιθέτως, ἀπομένουν νὰ πραγματοποιηθοῦν, ὀλικῶς ἢ μερικῶς, ἡ ἀξιοποίησις τῶν φυσικῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, ἡ μείωσις τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως καὶ ἡ ἐξασφάλισις ἀνεκτοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου διὰ τὸν ἑλληνικὸν λαόν.

II. Νομισματικὴ σταθερότης καὶ τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν

Τὸ πρόβλημα τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν εἶναι στενῶς συνδεδεμένα. Ἐφ' ὅσον οἱ ἀξιόλογοι ρυθμοὶ οἰκονομικῆς προόδου

* Ἰδὲ Ἐνώπιον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως. Ὑπόμνημα περὶ τοῦ μακροχρονίου προγράμματος διὰ τὴν Ἑλλάδα, Ἀθῆναι, Ἀπρίλιος 1950, Κεφ. III.

ἐπραγματοποιούντο ὑπὸ τὸ καθεστῶς πληθωρισμοῦ, ἡ συνέχισις των μακροχρονίως ἦτο ἀνέφικτος. Μέχρι καὶ τοῦ 1953 ἡ αὔξουσα ὑπερτίμησις τῆς δραχμῆς, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ξένα νομίσματα, συνεκαλύπτετο ὑπὸ τοῦ συστήματος τῶν πριμοδοτήσεων καὶ ἐπιδοτήσεων τῶν ἐξαγωγῶν παραλλήλως πρὸς τοὺς ἰσχύοντας αὐστηροὺς ἐσωτερικοὺς ἐλέγχους. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν ἐφαρμογῆς ἀποπληθωριστικῆς πολιτικῆς τὸ 1951, τὰ ἑλλείμματα τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ περιωρίσθησαν σοβαρῶς διὰ τῆς περικοπῆς τῶν κρατικῶν δαπανῶν. Ταυτοχρόνως ἡ ἀμερικανικὴ βοήθεια ἐμειώθη ἀποτόμως, καὶ οὕτω περιωρίσθη ἀντιστοίχως τὸ ὕψος τῶν δραχμῶν τῆς βοήθειας διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῶν ἐπενδύσεων. Αὐστηρὸς ἔλεγχος ἐπεβλήθη ἐπὶ τῶν τραπεζικῶν πιστώσεων καὶ τῶν εἰσαγωγῶν. Τὴν καμπὴν τῆς περιόδου ταύτης ἀντιπροσωπεύει ἡ ὑποτίμησις τῆς δραχμῆς τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1953 διὰ τῆς ὁποίας ἡ τιμὴ τοῦ δολλαρίου ἠξήθη ἐκ 15.000 εἰς 30.000 δραχμάς. Μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν τριῶν μηδενικῶν, ἡ ἰσοτιμία δραχμῆς καὶ δολλαρίου ἀνῆλθεν εἰς 30 δραχμάς ὡς καὶ σήμερον. Ἡ ὑποτίμησις τῆς δραχμῆς τὸ 1953 καὶ τὰ ληφθέντα μέτρα κατοχυρώσεως τῆς νομισματικῆς σταθερότητος προεκάλεσαν ἀποκατάστασιν τῆς ἐμπιστοσύνης εἰς τὸ ἐθνικὸν νόμισμα. Παρ' ὄλην τὴν ταχέειαν αὔξησιν τῆς προσφορᾶς τοῦ χρήματος κατὰ τὴν δεκαετίαν 1950-60 ἡ Οἰκονομία τῆς χώρας παρουσίασεν ἀξιοσημεῖωτον νομισματικὴν σταθερότητα.

Ἐν τούτοις, παρὰ τὴν ἐπιτυχητὴν ἐδραΐωσιν καὶ περιφρούρησιν τῆς ἐσωτερικῆς νομισματικῆς σταθερότητος, ὁ νομισματικὸς μηχανισμὸς δὲν ἐπαρκεῖ εἰσέτι διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν παραγωγικὴν χρησιμοποίησιν τοῦ αὐξάνοντος ὄγκου τῆς ἰδιωτικῆς ἀποταμιεύσεως. Ἡ κεφαλαιαγορά, εὐρισκομένη εἰσέτι εἰς ὑποτυπῶδες στάδιον ἀναπτύξεως, δὲν κατέστη μέχρι σήμερον ἡ πηγὴ κεφαλαίων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, τοῦτο δὲ παρὰ τὴν ἀνοδὸν τῆς τιμῆς τῶν χρεωγράφων. Ἐξ ἄλλου, εἰδικοὶ ὄργανισμοὶ χρηματοδοτήσεως δὲν κατώρθωσαν ἀκόμη νὰ πληρώσουν τὸ κενὸν ἐκ τῆς ἀνεπαρκειᾶς τῆς κεφαλαιαγορᾶς. Ὡς ἐκ τούτου, σημαντικὸν τμῆμα τῆς ἰδιωτικῆς ἀποταμιεύσεως διοχετεύεται πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ὑπὸ μορφήν μεσοπροθέσμων, ἀλλὰ κυρίως βραχυπροθέσμων, τραπεζικῶν δανείων. Κατὰ τὴν ἀρξαμένην δεκαετίαν, ἡ διοχέτευσις τῆς ἀποταμιεύσεως πρὸς ἐπιθυμητὰς κατευθύνσεις διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν στόχων ἀναπτύξεως, θὰ ἀποτελέσῃ ἐν τῶν πρωταρχικῶν πρόβλημάτων διὰ τοὺς φορεῖς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Ἡ πολιτικὴ τῆς περιφρουρήσεως τῆς νομισματικῆς σταθερότητος ἐνισχύθη σημαντικῶς ἀπὸ τῆς δημοσιονομικῆς πλευρᾶς. Συγκεκριμένως, κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1957, ὁ τακτικὸς δημόσιος προϋπολογισμὸς ἐνεφάνισεν πλεόνασμα διὰ πρώτην φοράν, ἔκτοτε δὲ συμβάλλει οὐσιωδῶς εἰς τὴν χρηματοδότησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων.

Μετὰ τὴν χαλάρωσιν τῶν περιορισμῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν ἀπὸ τῆς ὑποτιμήσεως τῆς δραχμῆς τὸ 1953, ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν, ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν (πλὴν τῆς ἀξίας τῶν πλοίων), ἠξήθη ἐκ 333 ἑκατ. \$ εἰς 547 ἑκατ. \$ τὸ 1958. Αὐστηρότεροι πιστωτικοὶ ἔλεγχοι ἐπέφερον τὴν προσωρινὴν κάμψιν τῶν εἰσαγωγῶν τὸ 1959, ἔκτοτε ὅμως ἡ αὐξητικὴ τάσις ἐπανελήφθη. Αἱ ἐξα-

γωγαι ἀνῆλθον ἐκ τοῦ χαμηλοῦ ἐπιπέδου τῶν 105 ἑκατ. \$ τὸ 1950 εἰς 259 ἑκατ. \$ τὸ 1958, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐμφανίζουν σχετικὴν στασιμότητα. Αἱ ἑλληνικαὶ ἐξαγωγαὶ ἐξακολουθοῦν νὰ παρουσιάζουν ὑψηλὸν βαθμὸν ἐμπορευματικῆς συγκεντρώσεως, εἰς ὀλίγα γεωργικὰ προϊόντα, ἐνῶ αἱ εἰσαγωγαὶ ὑφίστανται ἔντονον ἐπίδρασιν ἐκ τῶν μεταβολῶν τοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐγχωρίων εἰσοδημάτων. Κατόπιν τῆς σοβαρᾶς διευρύνσεως τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, νέα κρίσις τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν ἀπεσοβήθη χάρις εἰς τὴν ἐμφανιζομένην τάσιν ἀνόδου τῶν ἀδήλων εἰσπράξεων, ἥτοι τῶν μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων καὶ ἐσόδων ἐκ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ τουρισμοῦ. Αἱ καθαρὰ ἀδηλοὶ εἰσπράξεις ηὔξηθησαν ἐκ 27 ἑκατ. \$ τὸ 1950 εἰς 229 ἑκατ. \$ τὸ 1960, ἐνῶ κατὰ τὸ 1961 ἐξετόπισαν τὰς ἐξαγωγὰς ὡς τὴν κυριωτέραν πηγὴν συναλλαγματικῶν ἐσόδων. Ἀναμφιβόλως, ἡ διεύρυνσις τοῦ ἐμπορικοῦ ἐλλείμματος, θὰ ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν ἐν ἐκ τῶν κρισιμότερων προβλημάτων τοῦ ἀμέσου μέλλοντος.

III. Διάρθρωσις τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας

Ἡ ἀνάλυσις τῶν στοιχείων τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος ἀποτελεῖ τὸν καλλίτερον δείκτην τῶν συνολικῶν ἐπιτευγμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας κατὰ τὴν περίοδον 1950 - 1960. Οὕτω κατὰ τὰ ἔτη 1952 - 60, τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα ηὔξηθη μὲ μέσον ἐτήσιον ρυθμὸν 5,5%, ἐνῶ τὸ ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν μὲ 6.2%. Πρόκειται ὄντως περὶ λίαν ἱκανοποιητικῶν ρυθμῶν οἰκονομικῆς προόδου, ἡ ὁποία συμβαδίζει μὲ τὴν θεαματικὴν ἄνοδον τῆς ἰδιωτικῆς ἀποταμιεύσεως. Ἐκφραζομένη ὡς ποσοστὸν τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος εἰς σταθερὰς τιμὰς (1954) συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἡ ἐγχώριος ἀποταμιεύσις ηὔξηθη ἐκ 1.7% τὸ 1952 εἰς 12.8% τὸ 1960. Ἡ ἐξωτερικὴ χρηματοδότησις (μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ὑπὸ ἑλληνικὴν σημαίαν μεταφερθέντων πλοίων), ἐμειώθη ἀντιστοίχως ἐκ 8.3% τὸ 1952 εἰς 3.2% τὸ 1960. Αἱ ἀκαθάριστοι ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου ἀνῆλθον ἐκ 14.3% τὸ 1952 εἰς 22.3% τὸ 1960 ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος εἰς τιμὰς 1954 συντελεστῶν παραγωγῆς.

Αἱ διαρθρωτικαὶ μεταβολαὶ τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἶναι, ὡς τόσον, ἐν γένει χαρακτηριστικαὶ χώρας μὲ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα καὶ πληθυσμὸν ὅπως ἡ Ἑλλάς. Ἡ συμμετοχὴ τῆς πρωτογενοῦς παραγωγῆς εἰς τὸ ἀκαθάριστον ἔθνικὸν προϊόν ἐμειώθη ἐκ 33% κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκαετίας εἰς 30% περίπου κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς, ἐνῶ τὸ ποσοστὸν τῆς μεταποιήσεως κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ηὔξηθη ἐκ 16% περίπου εἰς 19%. Ἀνάλυσις τῆς συνθέσεως τῶν ἐπενδύσεων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ οἰκοδομικὴ δραστηριότης καὶ αἱ μεταφοραὶ καὶ ἐπικοινωνίαὶ ὑπῆρξαν οἱ δύο σπουδαιότεροι προωθητικοὶ τομεῖς εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ὁ ὑψηλὸς ρυθμὸς ἀνόδου τῆς Οἰκονομίας.

Τὸ σύνολον τῶν ἀκαθαρίστων ἐπενδύσεων τῶν δύο τούτων τομέων ἀντιπροσωπεύει ἄνω τοῦ 50% τῶν συνολικῶν ἀκαθαρίστων ἐπενδύσεων τῆς περιόδου, καὶ εὑρίσκεται εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀνεπαρκεῖς ἐπενδύσεις εἰς

τὸν τομέα τῆς μεταποιήσεως, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ 20% περίπου τοῦ συνόλου τὸ 1950 περιωρίσθησαν εἰς 8% περίπου τὸ 1960. Ἡ ἐξέλιξις αὕτη προσλαμβάνει ἰδιάζουσας βαρύτητας ἐφ' ὅσον αἱ δημόσιαι ἐπενδύσεις, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς, ἀντεπροσώπευον τὸ 1950 τὸ 36% τοῦ συνόλου, τὸ δὲ 1960 τὸ 37%.

Ἀλληλένδετον πρὸς τὴν καθυστέρησιν τῶν ἰδιωτικῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων καὶ τὴν προῖοῦσαν ἐξάρτησιν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, εἶναι τὸ χαμηλὸν καὶ φθίνον ὕψος τῶν δαπανῶν διὰ τὴν παιδείαν ὡς ποσοστοῦ ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος. Ἐκ 2% τὸ 1948 τὸ ποσοστὸν τοῦτο κατῆλθεν εἰς 1.5% τὸ 1961, γεγονός ἰδιαίτερος βαρυσήμαντον λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι αἱ ἀμυντικαὶ δαπάναι ἦσαν ἴσαι μὲ τὸ 6% περίπου τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος τὸ 1960.

Ἀξιόπιστα στοιχεῖα περὶ τῆς ἀστικῆς ἀνεργίας τῆς περιόδου ταύτης δὲν ὑφίστανται. Συμφώνως πρὸς ἐκτιμήσεις τῆς Ἀπογραφῆς Μαρτίου 1961, ἡ ἀνεργία ἀνέρχεται εἰς τὸ σοβαρὸν ποσοστὸν τοῦ 11% περίπου (ἴδε πίνακα 1.1). Ἡ ἐποχικὴ ἀγροτικὴ ἀνεργία ἐπὶ ἐτησίας βάσεως ὑπελογίσθη τὸ

ΠΙΝΑΞ 1.1. Ὑπολογισμὸς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ ἔτους 1961

Ὀλικὸς ἐνεργὸς πληθυσμὸς (000)	3.663
Ἀστικὸς ἐνεργὸς πληθυσμὸς (000)	1.708
Ἀνεργοὶ (000)	239
Ἀνεργοὶ ὡς % τοῦ ὀλικοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ	6.5 %
Ἀνεργοὶ ἀστικῶν περιοχῶν (000)	185
Ἀνεργοὶ ἀστικῶν περιοχῶν ὡς % τοῦ ἀστικοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ	11 %

1960 ὡς κυμαινομένη περιφερειακῶς ἀπὸ 10% ἕως 25%*. Οὕτω, εἰς τὸ τέλος μιᾶς δεκαετοῦς ταχείας οἰκονομικῆς προόδου, ἡ Ἑλλὰς ἀντιμετωπίζει πάντοτε σοβαρὸν πρόβλημα ἀνεργίας. Ἡ μετανάστευσις ἀτόμων ἐκ τῶν παραγωγικῶν ἡλικιῶν (58.837 τὸ 1961) συμβάλλει μὲν εἰς τὴν προσωρινὴν μερικὴν λύσιν τοῦ προβλήματος, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀποστεροῦντα τὴν χώραν πολυτίμων ἐργατῶν, εἰδικευμένων, ἐν πολλοῖς. Ἡ μετανάστευσις δύναται, συνεπῶς, νὰ ἀποβῇ σοβαρὸν πρόσκομμα εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐπομένην δεκαετίαν. (Ἴδε πίνακα 1.2).

Τὰ στατιστικὰ δεδομένα περὶ τῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι, ἰδιαίτερος τοῦ ἀτομικοῦ εἰσοδήματος, εἶναι ἀνεπαρκῆ καὶ ἀνακριβῆ. Βεβαίως ὑπάρχουν ὠρισμένα στοιχεῖα περὶ τῆς περιφερειακῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Οὕτω, τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πρωτεύουσας εἶναι πιθανῶς πενταπλάσιον ἐκείνου τῶν ὄρειων περιοχῶν. Τοῦτο

* Ἴδε Α. Πεπελάση καὶ Π. Κ. Παναγιωτοπούλου, τὸ Πλεονάζον Ἐργατικὸν Δυναμικὸν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γεωργίαν, 1953-1960, Κ.Ο.Ε., Ἀθῆναι 1962.

ΠΙΝΑΞ 1.2. Ἀριθμὸς μονίμως μεταναστευσάντων ἐξ Ἑλλάδος 1955 - 1961

1955	29,787
1956	35,349
1957	30,428
1958	24,521
1959	23,684
1960	47,768
1961	58,837

Πηγή ἢ: Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος.

σημαίνει ὅτι, ἐνῶ αἱ Ἀθῆναι ἔχουν κατὰ μέσον ὄρον βιοτικὸν ἐπίπεδον ἀνάλογον πρὸς τὸ ἰταλικόν, ἡ στάθμη διαβιώσεως τῶν ὄρεινῶν πληθυσμῶν προσεγγίζει ἐκείνην τῶν ἀσιατικῶν χωρῶν. Συνεπῶς, λίαν ἄνιστος ὑπῆρξεν ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον τῆς τελευταίας δεκαετίας τόσο ἀπὸ ἀτομικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ περιφερειακῆς ἀπόψεως.

Τελικαὶ παρατηρήσεις

Ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἡ Ἑλλὰς ὑπέγραψεν προσφάτως συμφωνίαν συνδέσεως μετὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, μὲ προοπτικὴν νὰ καταστήτῃ πλήρες μέλος αὐτῆς ἐντὸς 22 ἐτῶν ἀπὸ σήμερον. Ἐπιβάλλεται δὲ νὰ τονισθῇ καὶ πάλιν ὅτι, βάσει τῶν ὄρων τῆς συνδέσεως, ἡ Ἑλλὰς ἔχει μικρὰν προθεσμίαν ἐντὸς τῆς ὁποίας δεόν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπαιτουμένην διαρθρωτικὴν ἀναμόρφωσιν διὰ τὴν ἐπιβίωσίν της ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς Ε.Ο.Κ.

Ἡ μελέτη μας «Στρατηγικὴ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι, Κέντρον Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν, 1962), προσπαθεῖ νὰ διαγράψῃ τὰς ποικίλας δυνατότητας οἰκονομικῆς προόδου τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐπομένην δεκαετίαν. Ἐπιδιώκει δὲ νὰ ἐπισημάνῃ τὰ πρὸς ἐξουδετέρωσιν κυριώτερα ἐμπόδια. Ἡ μελέτη αὕτη ἀσχολεῖται μὲ μακροοικονομικὰ μεγέθη καὶ ἰδιαίτερος μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα αὐτῶν τὰ ἐπιδεχόμενα μέτρησιν. Τοιοῦτοτρόπως, εἶναι τὸ πρῶτον μόνον βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς χαράξεως τῆς ἐνδεδειγμένης πορείας τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας.

(Συνεχίζεται)